

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
info@mkm.ee

Meie 12.02.2024 nr 1.1-8/384-1

Eesti majanduspoliitika põhimõtetest

Lugupeetud Tiit Riisalo

Kahtlemata on riigil vaja käsitleda ettevõtlust mõjutavaid ja toetavaid meetmeid terviklikult ja hästi eesmärgistatult ning seda ülesannet proovib täita dokument „Eesti majanduspoliitika põhimõtted“. Eesti majanduspoliitika põhimõtteid ei saadetud sotsiaalministeeriumile arvamuse avaldamiseks, aga **seos tervise ja töövõime vahel on tugev ning mitmel ettepanekul on ka rahvastikule ja seeläbi tervisesüsteemile pikaajaline mõju**, nii et saadan ettepanekud dokumendi parandamiseks.

Esiteks tööjõust. Punktis 3 on käsitletud tööjõuga seotud murekohti, sealjuures leiab majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, et tööjõu kvaliteediga seotud mured peaksid leidma lahenduse haridussüsteemi kaudu ja töökäte nappuse lahenduseks on sisseändekvoodi leevendamine. 2022. aasta statistikaameti andmetel on meil 24,7 tuhat mitteaktiivset töösoovijat ehk siis inimesed, kes sooviksid töötada, kuid ei saa seda teha näiteks lähedase eest hoolitsemise või haiguse tõttu. Samuti oli 2023. aasta detsembri lõpuga 93 094 vähenenud töövõimega inimest, kellest 41% on vanuses 55+ ning ligi 40% on töövõime vähenemise põhjuseks psüühika- ja käitumishäire (sh sõltuvused) ning veerandil lihasluu- ja sidekoehaigused. Sellises olukorras tuleb töökäte puuduse leevendamiseks esmalt ikkagi tegeleda inimestega, kes Eestis ei panusta tööturul soovitud moel või ulatuses.

Lisaks jääb igal aastal pikaajalisele haiguslehel u 17 tuhat inimest, kellest umbes 40% jääbki tööturult kõrvale. Inimese taastumise toetamiseks ja sideme hoidmiseks tööandjaga alustame eurorahade toel ja koostöös töötukassaga töövõimetuse ennetamist, et võimaldada pärast kaht kuud haiguslehel olijatel osalise koormuse või vähendatud tööülesannetega või kohandatud töökohal töötada.

Seega on tarvis hoida tervena praegused töötajad, kel on juba omandatud haridus ja olemas töökoht, vältida haigestumise järel tööturult väljalangemist ning toetada nende tööturule liikumist, kes soovivad töötada. Ühiskonna jaoks on väga suur vahe, kas tööle läheb 25 tuhat mitteaktiivset töösoovijat või suurendatakse sisseände kvooti aastaks 25 tuhandeni.

Sisseände kvoodist on tehtud hulganisti erandeid, neid saab kasutada suure osa dokumendis toodud probleemide puhul. Kindlasti on ka võimalik Eestis hariduse omandanud ja eesti keelt õppinud välismaiseid tudengeid siduda paremini Eesti tööturuga ning suunata välistudengite vastuvõttu erialadele, kus meil töökäsi enim napib. Aga ma ei saa kuidagi toetada seda üldist suunda kasvatada Eesti rahvaarvu sisseände arvelt. Me ei suuda juba praegu pakkuda eesti

keele õpet soovitud mahus ega toetada sisserrännanute kohanemist ning sellises olukorras on ette teada, et soovitud lõimumine ei toimu ning see mõjutab ka hardussüsteemi ja tervishoidu. Tervishoiutöötajate töökeel on eesti keel ning enamasti, kuigi järjest vähem, saab arstiabi saamisel suhelda ka vene keeles. Eesti keele mitteoskajal on näiteks perearsti leidmine keeruline. Samuti võivad erineda inimeste ootused tervishoiutöötajale, haigestumise profiil, kasutatavad koduse ravi võtted.

Eelkõige on aga sisserrände suurendamise mõjud sedavõrd pikaajalised ja kõikehõlmavad, et sellist otsust ei saa teha ühes valdkonnapoliitikas esinevate murede leevendamiseks. On eraldi väärtuslik ja põhiseaduses toodud eesmärkide täitmiseks vajalik, et eestlaste osakaal elanikkonnas säiliks või kasvaks.

Teiseks ekspordist. Punktis 4 on räägitakse sektorite võimaluste ja valikute kaardistamisest välisurule sisenemiseks ning eraldi tuuakse välja kaitsetööstus. Teen ettepaneku lisada kasvupotentsiaaliga sektoriks ravimitööstus. Euroopa Liidus on pärast koroonat ja täiemahulist sõda hakatud ka ravimite puhul rääkima strateegilisest autonoomiast – Euroopa võimekusest toota kriitilise tähtsusega toimeained enda vajaduste katmiseks.

Viimastel aastatel esinevad üle-euroopalised tarneraskused tavapäraste ravimite, näiteks antibiootikumide puhul, on kinnitanud, et kohalik ravimitootmise suurendamine on vajalik. Analoogselt laskemoonale on ravimid midagi, mida meil endal vaja on ning on valida, kas toodame ise või saadame raha välismaale. Samas on meil väikese turuna keeruline kriitilises olukorras vajalikku, teistega võrreldes küll väikest kogust, kätte saada. Koroonajaastast saame positiivsena välja tuua kohaliku ettevõtte Chemi-Pharmi tegutsemist, et meie tervishoiutöötajatel ja teistel oleks desinfitseerivaid vahendeid.

Belgia on eesistujana prioriseerinud kriitiliste toimeainete nimekirja loomist (analoogia kriitilistele toorainetele) ning soovib jõuda *Critical Medicines Act*ni, kusjuures lisades meetmeid, mis ravimitootmise loomist, suurendamist või Euroopasse kolimist toetaksid.

Kolmandaks andmetest. Punktis 6 on teadmiste ja tehnoloogia all alapunktis 6 esile toodud andmemajandus. Eesti digitaalsed terviseandmed ja geenandmed on aastaid olnud väärtuslikud, kuid pole majanduskasvu mõttes suutnud seda potentsiaali realiseerida. Terviseandmete aegriks meil küll järjest pikeneb, kuid teised riigid digitaliseerivad ka enda tervisesüsteemis toimuvat. Seega on terviseandmete väärdamise algatused kiiduväärt - Metroserdi juures rakendusuuringu keskuses ja Tartu Ülikooli geenandmete kasutamise fookusega loodud ettevõtte EMC. Andmete uus või teine kasutus koos inimese nõusoleku või privaatsuse säilitamisega on tänapäevaste tehnoloogiatega võimalik. Seega saab hoida usaldust digitaalsete turvalisuse suhtes, kuid võimaldada uute teenuste või tehnoloogiate arendamist terviseandmeid kasutades.

Neljandaks eesmärgist. Muidugi peame oma ressursidega looma rohkem lisandväärtust ja kasvu eesmärgistamisest loobumine on praeguses majandussüsteemis äärmiselt keeruline. Samas on häiriv ja vastutustundetu dokumendi ülesehitus, kus alustatakse kahekordseks kasvamisega eesmärgiga, ilma mingite piirangute või kriteeriumiteta, ning viimases alapunktis jõutakse vastutustundlikkuse juurde. Sellisel viisil esitatud eesmärki ei saa toetada. Kasv saab tulla ainult ja ainult siis, kui see on looduskeskkonda vähem koormav kui me senise igaaastase SKP loomine. Seega kasv saab tulla taastuvenergiat kasutades, jäätmete hulka vähendades või ringimajanduse kaudu, loodusressursse rohkem väärdades, muidu võtame sisuliselt eesmärgiks saastada kaks korda rohkem kui seni. Ja looduse taluvuspiiridesse jäämise kõrval tuleb ka kindlustada kasvu jagunemine võrdsemalt ehk nii piirkondliku, soolise kui ka sissetulekutes esineva ebavõrdsuse vähendamine.

Samuti jääb kirja pandust mulje, et me ise ei soovigi vastutustundlikku majandust, aga me teeme seda, sest see on meie ekspordipartnerite jaoks tähtis, mitte meile endale tähtis.

Viiendaks kapitalist. Välisinvesteeringute takistusi küll tegema ei pea, aga mis põhjusel me eelistame välisinvesteeringute tegijaid eestimaisele kapitalile ja kavandame soodustusi? Meil on 32 aasta jooksul tekkinud omamaine kapital, mille puhul võiks eesmärgiks olla kohaliku kapitali uued investeeringute Eestisse. See on vajalik ka tasakaalustatud piirkondliku arengu jaoks, sest kapitalil ei ole mitte ainult rahvus vaid ka kihelkond.

Kokkuvõtteks, majanduskasv ei ole eesmärk iseeneses, riigi jaoks on tähtis majanduskasvu piirkondlik tasakaalustatus, heaolukasvu jõudmine kõigini, keskkonnakoormuse vähendamine, kodumaise kapitali väärtustamine ning eelkõige tuleb omainimesed tervena ja töövõimelisena hoida.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Riina Sikkut
terviseminister

Anette Mäletjärv
Anette.Maletjarv@sm.ee